

Fenerbahçe: Bir Spor Kulübünün Siyasi Partiye Evrimi mi?

Fenerbahçe bu hafta sonu başkanını seçecek. Bu seçim öncesi iki başkan sportif faaliyetleri tartıştığı kadar siyasi pozisyonlarını da tartışmaktadır. Bundan önce de Ali Koç'un sürekli siyasi söylemlerde bulunduğu görülebilir. Bazıları bunu, başkanın 6 yıldır başarısız olmasına ve dış bir düşman yaratmak istemesine bağlamaktadır. Bazıları da Fenerbahçe'nin sistematik bir biçimde geride bırakılmak istenmesinden ötürü kulübün siyasi bir tavır almak zorunda kaldığını belirtmektedir. Ancak kulüp başkanının siyasi bir söylem kullanmak durumunda kalmasının nedenleri sadece bunlara indirgenemez. Kulübün örgüt ve üyelik yapısı nedeniyle siyasete bulaşmak zorunda kaldığı söylenebilir. Bunun yanı sıra Fenerbahçeli yöneticilerin siyasi bir söylem kullanmaya başladıkça nasıl AKP'yi rol model aldıkları da bu tartışmanın konusu olacaktır. Bu yazıda Fenerbahçe'nin örgütsel yapısı siyaset bilimi teorileri bağlamında ele alınacaktır.

Fenerbahçe'deki Tek Adamlık Rejiminin Sebepleri

Fenerbahçe sahip olduğu üye sayısı ile Türkiye'nin en büyük STK'larından biri olmakla övünmektedir. Hatta önümüzdeki seçimlerde 46 bin 410 kişinin oy kullanması öngörülmektedir. Ancak Fenerbahçe'nin kalabalık bir kongreye sahip olması kulüp içindeki demokrasiyi tıkayan bir ortam oluşturmaktadır. Ve bu, kulüp içinde tek adam yönetimini mümkün kılmaktadır. Şöyle ki bir örgüt içinde aktif bir demokrasinin olabilmesi için insanların arasında yüz yüze bir ilişkinin kurulması esastır. Yani üyelerin birbirini tanması ve birbirleri ile daha yakın ilişkiler kurabilmesi bir yerde demokrasiyi canlı kılar. Özellikle üyelerin yöneticilerle tanışıklığı, yöneticiler üzerinde daha fazla denetimin oluşmasını sağlar. Zaten demokrasi de bir anlamda denetimdir. Yoksa demokrasi dahil her sistemde yöneticiler istediklerini yapmaya meyillidir. Bu anlamda demokrasi, küçük topluluklarda ancak tam anlamıyla icra edilebilir. Bu bağlamda düşünüldüğünde Fenerbahçe'nin deneyimlediği üye artışı kulübe demokratik açıdan zarar verebilir.

Fenerbahçe kulübünün 2014 yılında başlattığı 1 milyon üye kampanyası¹ ile üye sayısında büyük artış yaşandı.² Fenerbahçeli üyelerin birbirini tanması ve örgütlü şekilde hareket etmesi artık oldukça zordur. Bu bağlamda bu yılın içinde yalnızca güce veya şöhrete sahip olan kişilerin seçilme ve örgütlü bir faaliyette bulunma şansı vardır. Zaten kulübün 10 yıldır yaşadığı başarısızlık dönemine rağmen yalnızca 2 adayın çıkması bunun en büyük sağlamalarından biridir. Dolayısıyla Fenerbahçe'nin

¹ Fenerbahçe (2014, 15 EKİM). "HEDEF 1 MİLYON ÜYE" PROJESİNİN LANSMANI YAPILDI." Erişim Adresi: <https://www.fenerbahce.org/haberler/arsiv/quot-hedef-1-milyon-uye-quot-projesinin-lansmani-yapildi>

² CNN Türk (2019, 15 EKİM). "Aziz Yıldırım 'Hedef 1 Milyon Üye' kampanyasında ulaşılan üye sayısını açıkladı." Erişim Adresi: <https://www.cnnturk.com/spor/futbol/aziz-yildirim-hedef-1-milyon-uye-kampanyasinda-ulasilan-uye-sayisini-acikladi>

yaşadığı bu durum kalabalık ve örgütsüz toplumlarda otoriterliğin nasıl geliştiğini anlamak açısından önemlidir. Bu noktada Robert Michel'e ait olan "oligarşinin tunç kanunu teorisi" hatırlanabilir. Oligarşinin tunç kanununa göre örgütlerin büyüklüğü arttıkça karmaşıklıkları da artar ve bu karmaşıklık yönetmek için uzmanlaşmış bir yönetici sınıfı yani oligarklar ortaya çıkar. Bu sınıf, kendi çıkarlarını korumak ve güçlerini sürdürmek için örgütün demokratik ilkelerini zayıflatır veya ortadan kaldırır.³

Fenerbahçe bağlamında düşünüldüğünde sayısal artış bir anlamda üyeliğin değerini azaltırken yöneticilerin gücünü arttırmaktadır. Ve kalabalık yapı içinde yaşanan yabancılaşma ile üyeler kulübün iç işleyişinden uzaklaşmaktadır. Sonuç olarak bütün süreçler hakkında bilgi sahibi olabilenler sadece başkan ve ekibidir.

Diğer yandan Galatasaray'a bakıldığında, kulübün iki hafta önceki seçimlerinde on bin kişinin oy kullanma hakkının var olduğu görülmektedir. Ancak Galatasaray'ın daha kapalı bir üyelik yapısı vardır. Galatasaray Lisesi ağırlıklı üyeler zaten gençlik yıllarından beri birbirlerini tanımaktadır. Kulübe dışarıdan üyelik ancak sıkı bir referans sistemine bağlıdır. Zaten az üyenin bulunduğu bir ortamda bu üyelerin hepsi birbirini tanır hale gelmektedir. Kulüp faaliyetlerinde daha az kişinin aktif olduğu düşünüldüğünde aktif olanların birbirlerini tanıdığı ve birlikte hareket edebildiği görülmektedir. Bu sebeple Galatasaray'da başarısız bir yönetime karşı organize olmak ve seçim kazanmak daha kolay hale gelmektedir. Zaten son 30 yıla bakıldığında Fenerbahçe'nin yalnızca 3 başkanı varken Galatasaray'ın 10 farklı başkanı olmuştur.^{4 5}

Fenerbahçe'nin Üyelik Yapısı

Kulüp, bir tür dernek olup ortak ilgileri ve amaçları olan insanlarla bir araya gelen bir teşkilatlanmadır.⁶ Kulüp kültürünün en önemli noktası ortak ilgileri olan insanların bir arada olmasıdır. Yani bu ortak ilgi bir anlamda üyeleri birbirine benzer kılar. Ancak on binlerce insanın ne kadar ortak ilgileri olabileceği ve birbirine ne kadar benzeyeceği tartışmalıdır. Zaten Fenerbahçe'nin 2014 yılında başlattığı üyelik kampanyası ile yaşadığı üye enflasyonunun sebebi siyasidir. Yani kulüp deneyimlediği yargısal süreçler sonrasında kendi algısında bulunan tehditlere karşı daha güçlü olmak adına üye sayısını artırma yoluna gitmiştir. Aslında kulübün üye sayısından bir güç devşirme çalışması söz

³ Michels, Robert (2001). Political Parties: A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy (PDF). Translated by Eden and Cedar Paul. Kitchener, Ontario: Batoche Books.

⁴ Galatasaray Spor Kulübü (2024). Galatasaray Başkanları. Galatasaray Spor Kulübü Resmi Web Sitesi, Erişim Adresi: <https://www.galatasaray.org/s/galatasaray-baskanlari/139>

⁵ Fenerbahçe Spor kulübü (2024). Kulüp. Fenerbahçe Spor Kulübü Resmi Web Sitesi, Erişim Adresi: <https://www.fenerbahce.org/kulup/baskanlarimiz>

⁶ Milliyet (2022, 26 Mayıs). Kulüp. Erişim Adresi: <https://www.milliyet.com.tr/egitim/sozluk/kulup-ne-demek-tdk-sozluk-anlami-nedir-kulup-nereye-denir-6761395>

konusudur. Bu bağlamda kulüp yöneticilerinin normal bir spor kulübüne oranla devasa olan bu kitleyi mobilize etmek için siyasi söylemlere başvurmak durumunda kaldıkları söylenebilir.

Ayrıca bu kadar kalabalık bir kitle içinde yapılan seçimlerde sadece sportif faaliyetleri konuşmanın yeterli olmadığı söylenebilir. Nitekim Aziz Yıldırım'ın adaylığını açıkladığı basın toplantısındaki ilk sözlerinde kendisinin Cumhuriyetçi, Laik ve Atatürkçü olduğunu vurgulamıştır.⁷ Daha sonra adayların birbirlerinin siyasi konumları üzerinden birbirine yönelik atışmaları olmaktadır. Hatta tarafların birbirlerine ciddi istinatlarda buldukları söylenebilir.

On binlerce kişinin oy kullandığı bir ortamın siyasallaşmaya açık olduğu ortadadır. Artık bu kitleler yalnızca sportif başanlara değil, ülkenin içinde olduğu siyasi atmosfer dolayısıyla, siyasi pozisyonlara da oy verme eğiliminde olabilmektedir. Özellikle kulüp başkanın “sistem ve siyaset nedeniyle şampiyon olamıyoruz” iddiasında olması da ister istemez üyeleri daha çok siyasi bir konum almaya mecbur etmektedir.

Denetimsizlik, Öteki ve Dış Düşmanlar

Fenerbahçe'nin son 30 yılda yalnızca üç başkan tarafından yönetilmesi, yalnızca kulübün üye sayısı ile açıklanamaz. Zaten bu üye sayısı da yaklaşık 10 yıldır artmaktadır. Bu kulübün genetiği içinde bir durum olarak da görülebilir. Çünkü Fenerbahçe üyelerini Galatasaray gibi organik bağı olduğu bir kurumdan almamaktadır. Bu noktada kulübün bir iş insanları ve zenginler kulübüne dönüşmesi daha da kolaylaşmıştır. Yani yalnızca paranın geçer akçe olduğu bir ortamda paralı bir başkanın düdüğü çaldığı söylenebilir. Böyle bir ortamda başkanı değiştirecek organize bir muhalefet söz konusu olamamaktadır. Muhalefetin etkisizliğine rağmen tribünlerin istifaya davet etmesi de olasıdır. Ancak başkan bu kez tribünleri susturabilmek adına başarısızlıkları açıklayacak bir söylem üretmek zorunda kalmaktadır. Muhalefet etkisiz olunca başkanlar da meşruiyetlerini ötekilerle savaşmaktan almaktadır. Dolayısıyla Fenerbahçeli başkanların uzun süren yönetimlerinde sürekli bir dış düşman vurgusu görülmektedir. Fenerbahçe'nin son 3 başkanının da istisnasız ligden düşmeyi gündeme getirdiği ve spor içindeki farklı kurumları kendi aleyhlerine çalışmakla itham edildiği görülmektedir.

Fenerbahçe'nin Günümüz Siyasetini Andıran Politikaları

Otoriter yönetimler, yaşadıkları başarısızlıkları peçelemek için kendilerine geçmişten bir altın çağ ararlar. Yani geçmişe dönerek orada kendilerine bir başarı hikâyesi ararlar. Mesela Ali Koç'un yıllardır şampiyon olamadığı bir ortamda, Fenerbahçe birden lig kurulmadan önceki lokal ve amatör

⁷ Cumhuriyet (2024, 15 Mayıs). “Aziz Yıldırım başkanlığa aday... 'Atatürkçüyüm, laik ve cumhuriyetçiyim.’” Erişim Adresi: <https://www.cumhuriyet.com.tr/spor/aziz-yildirim-baskanliga-aday-ataturkcuyum-laik-ve-cumhuriyetciyim-2206974>

şampiyonluklarını hatırlamıştır. Bu lokal ve amatör şampiyonlukların bugünün şampiyonluklarına eşit bir şekilde kabul edilmesini istemiştir. Daha ilginç, 2022 yılında Fenerbahçe'nin yine şampiyon olamadığı bir ortamda Fenerbahçeli oyuncular 2010-2011 sezonunda kazanılan kupayla bir şampiyonluk kutlaması yapmıştır.⁸ Bu örnekler AKP'nin Abdülhamit yönetimini bir altın çağ gibi sunmasına benzemektedir. Ya da İngilizlere karşı kazanılan Kutül-Amâre muharebesinden bir yüz yıl sonra bir destan çıkarmaya benzemektedir.

Fenerbahçe her başarısız olduğu sezonun arkasında transfer döneminin şampiyonu olmaktadır. Bu kez de Jose Mourinho'nun gelişyle sezon oldukça erken açıldı. Ancak Fenerbahçe'nin sürekli yaptığı transferler ve her transferden beklenen mucizeler size başka mucizeleri hatırlatmıyor mu? Her seçim öncesinde bulunan petroler, doğal gaz yatakları, üretilen askerî araçlar ama artmaya devam eden faturalar.

Fenerbahçe yönetimin başvurduğu bir diğer yöntem ise kutuplaştırma siyaseti olmuştur. Özellikle ezeli rakibi Galatasaray'ı bu ülkenin beka sorunu olarak göstermiştir.⁹ Buna benzer öteki sert söylemleri hatırlatmaya gerek olmayabilir. Kutuplaştırma, aslında başarısız ve hikâyesini kaybetmiş yönetimlerin başvurduğu çarelerdir. Bunun örneğini Türk siyasetinde uzunca bir süredir izliyoruz.

Bu benzerliğin en önemli noktalarından biri ise medya denetimidir. Güç odaklarının dengeli dağılmadığı veya tek olduğu durumlarda gazeteciler işlerini yapmaya devam edebilmek için güce yakın hareket etmek durumunda kalabilmektedirler. Bu bir süre sonra kişisel bir tercih olmaktan da çıkmaktadır. Fenerbahçe içerisinde ise tek güç odağının başkan olduğu düşünüldüğünde gazeteciler haber alabilmek adına yönetimle uzlaşma içerisinde çalışmak durumunda kalmaktadır. Bu, gazetecilerin tek noktadan yönetilmesine ve propagandif faaliyetlerde bulunulmasına sebep vermektedir. Fenerbahçe haberleri yapan gazetecilerin tek bir WhatsApp grubundan idare edildiği söylenmektedir.¹⁰ Fenerbahçe ile ilgili gazete haberlerinin Fenerbahçe'nin iletişim departmanından kontrol edilerek yapıldığı yönünde bugüne kadar çeşitli iddialar ortaya atılmıştır.¹¹ Bir önceki örnekte olduğu gibi bu örneği de Türkiye siyasi alanda uzun yıllardır deneyimlemektedir.

⁸ GOAL (2022, 7 MAYIS).Fenerbahçeli futbolcular, 2010-11 şampiyonluk kupasını 11 yıl sonra bir kez daha kaldırdı. Erişim Adresi: <https://www.goal.com/tr/haber/fenerbahceli-futbolcular-2010-11-sampiyonluk-kupasin-i-11-yil-sonra-bir-kez-daha-kaldirdi/blt96b00846c9b5fe39>

⁹ NTV (2024, 13 MART). "Fenerbahçe Başkanı Ali Koç: Galatasaray Türk futbolu için beka sorunudur." Erişim Adresi: https://www.ntv.com.tr/sporskorfenerbahce-baskani-ali-koc-galatasaray-turk-futbolu-icin-beka-sorunudur,CpqCXZCu106a-geTJL_ZFA

¹⁰ SPOR GECESİ (2023, 3 ŞUBAT). SÖZ SIRASI BİZDE | Whatsapp grubu ifşa oldu | Ali Koç başarısızlığını örtmek için kaosa sürüklüyor. Youtube. Erişim Adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=qCJQsM7LHso&t=4156s>

¹¹ Tüzemen, Levent (2023, 28 OCAK). "Kalemimin sahibi siz delilsizsiniz." Erişim Adresi: <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/spor/tuzemen/2023/01/28/kalemimin-sahibi-siz-degilsiniz>

Fenerbahçe'nin Siyasallaşan Gidişatı

Fenerbahçe'deki başkanlık rekabeti artık iki siyasi parti liderinin seçim yarışına benzemektedir. Bazı Fenerbahçeliler Ali Koç'u muhalefet lideri gibi görmektedir. Koç'un kendini bu tanımlamalardan ayırtmaya çalışmadığı gibi bazı çıkışları ile bu algıyı güçlendirmektedir. Dolayısıyla Fenerbahçe'nin kendisine siyasi bir güç atfetmeye çalıştığı da söylenebilir. Zira Aziz Yıldırım'ın geçen günlerdeki açıklaması bu savı doğrular niteliktedir. Aziz Yıldırım 31 Mayıs'taki bir basın toplantısında 'Fenerbahçe'nin raydan çıktığını ve Fenerbahçe sportif anlamda başarılı olmadığı gibi başka mecralara kaydığını' söylemiştir.¹² Ancak Fenerbahçe'nin başkan ve örgütsel yapısı nedeniyle önümüzdeki yıllarda, şampiyon olursa dahi bu siyasallaşmadan kurtulamayacağı söylenebilir.

Muhammet Ali Yunus, "Fenerbahçe: Bir Spor Kulübünün Siyasi Partiye Evrimi mi?"

<https://www.fikirtepedi.com/siyaset/fenerbahce-bir-spor-kulubunun-siyasi-partiye-evrimi-mi/>

(Yayın Tarihi: 5 Haziran 2024).

¹² TRT SPOR (2024, 31 MAYIS). Aziz Yıldırım'dan Mourinho yanıtı. Erişim Adresi: <https://www.trtspor.com.tr/haber/futbol/transer-gundemi/aziz-yildirimdan-mourinho-yaniti-293677.html#:~:text=Aziz%20Y%C4%B1ld%C4%B1r%C4%B1m%2C%20ak%C4%B1m%C4%B1n%20durumuna%20de%20Finerek,otutup%2C%20devam%20etmesini%20sa%C4%9Flayal%C4%B1m%20diye.>